

MAHALLE YÖNETİMİ İLE İLGİLİ YENİ BİR YASAL DÜZENLEME GEREKLİ Mİ? ISPARTA İLİ ÖZELİNDE BİR ARAŞTIRMA

IS THERE A NEED FOR A NEW LEGAL REGULATION ON NEIGHBOURHOOD ADMINISTRATIONS?

A RESEARCH ON THE PROVINCE OF ISPARTA

Dr. Öğretim Üyesi ığdem AKMAN

Süleyman Demirel Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
cigdemakman@sdu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-2345-6789

Öz

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyetine miras kalan mahalle yönetimleri vatandaşların bir arada yaşadıkları en alt yönetim birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Türkiye'de özellikle 2000'li yıllardan sonra yerleşme yönünde somut adımlar atılarak yerel yönetim birimleri idari ve mali anlamda güçlendirilirken, mahalle yönetimleri ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmamıştır. Mahalle yönetimleri geçmişten günümüze kadar önemini koruyarak gelmiştir. Ancak kamu yönetiminde yaşanan değişim, mahalle yönetimlerinin görev ve sorumluluklarının çoğunu belediyeler ve diğer kamu kurumları ile paylaşmasına yol açmıştır. Böylece mahalle yönetimlerinin işlevselliği tartışılır hale gelmiştir. Buradan hareketle, mahalle yönetimleri ile ilgili olarak yeni bir yasal düzenlemenin gerekli olup olmadığı Isparta ili özelinde yapılan araştırma kapsamında ele alınmıştır. Araştırma neticesinde yeni bir yasal düzenleme yapılmasının hem bir ihtiyaç hem de zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmış ve hangi konularda değişiklik yapılması gerektiğine ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Mahalle Yönetimi, Mahalle Muhtarı.

Abstract

Neighbourhood administrations, a legacy from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey, are the lowest level of administrations in which citizens live together. However, local government units started to strengthen both in administrative and also financial way after solid steps started to be taken especially at the beginning of 2000s and unfortunately necessary arrangements have not been made for neighbourhood administrations. Neighbourhood administrations have always retained their importance. However, the changes in public administration have caused neighbourhood administrations to share majority of their duties and responsibilities with municipalities and other public institutions. For this reason, functionality of neighbourhood administrations started to be questioned. In this context, this study focused on the necessity whether a new legal regulation is needed for neighbourhood administrations with special focus on the province of Isparta. As a result of the study, it was concluded that a new legal regulation is both a need and also a must, and suggestions for the changes in relevant topics were also included in the study.

Keywords: Local Government, Neighbourhood Administration, Neighborhood Headman.

1. GİRİŐ

Mahalle, insanların evlerini ve nerede yaşadıklarını belirledikleri ve özel hayatlarını organize ettikleri fiziki sınırlar içerisindeki bir alandır. Mahalle yönetimi ise, küçük, tanınabilir, yerleşik bir alan içerisinde yerel sivil toplumun bulunduğu ve toplumsal hizmetlerin organizasyon, dağıtım ve koordinasyonunun gerçekleştirildiği yerel bir örgütlenme olarak tanımlanmaktadır (Power, 2004: 2-3). Bu açıdan bakıldığında mahalle, toplumda insanların bir arada yaşadıkları en alt yönetim birimidir. Özellikle bireylerin birbirleri ile karşılıklı ilişki kurmalarına imkân veren, sosyalleşmelerini sağlayan ve en önemlisi de devlet ile toplum arasında ki yönetim ilişkisini kuran ilk basamak yönetim birimi de denilebilir.

İstikrarlı toplumlar için vazgeçilmez önkoşul, toplum üyelerini sürekli olarak iyileştirme ve geliştirme sürecine dâhil ederek toplumda sahiplenme duygusu yaratmaktır. Mahalle yönetimlerinin önemli misyonlarından birisi de budur. Türkiye’de de mahalle yönetimi Osmanlı Devletinde oluşturulan bir yapı olması hasebiyle köklü bir geçmişe sahiptir. Osmanlı Devletinde vatandaşların mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılayacak sistematik ve kapsamlı bir örgütsel yapıya sahip olan mahallelerin yasal statü ve tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Kendi kendine yeten iktisadi birimler olarak örgütlenen bu yapılar, nüfus hareketinin çok olmadığı, devletin iç işleyişine fazla müdahil olmadığı fakat idari sistemin denge noktasını kontrol ettiği yönetim biçimleri olmuşlardır. Mahallelerin kentin ayrılmaz bir uzvu olarak algılanması sebebiyle, mahalle muhtarlığı geçici bir statüde görülmüştür (Arikboğa, 1999: 106-108).

Muhtarlık ile ilgili kurumsal temeller 1829 yılında “Bilad’ı Selase”de (İstanbul, Üsküdar ve Eyüp mahallelerinde) atılmıştır. Bu model kısa süre zarfında diğer vilayet kaza ve köylerde de uygulanmaya başlanmıştır. Mahalle yönetiminin oluşturulması, muhtar ve ihtiyar heyetinin seçimine ve görevlerine ilişkin ilk yasal düzenleme ise 1864 yılında “Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi” ile yapılmıştır. On iki yıl sonra 1876’da çıkarılan “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi” ise, mahalle yönetimine ilişkin daha detaylı düzenlemeye yer vermiştir. 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkatı’nın 148. maddesi ile 1864 ve 1871 tarihli nizamnameler yürürlükten kaldırılmış ve otuz bir yıl mahalle yönetimi hükümetin özel izni ile görevlerine devam etmişlerdir. Belediye yönetimi bulunan yerlerde ise, son on yıl boyunca tamamen kaldırılarak görevleri farklı birimler arasında paylaştırılmıştır. Ancak yerel düzeyde muhtarlık yönetiminin boşluğu doldurulamadığından 1944 yılında kabul edilen 4541 sayılı “Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun” ile yeniden kurulmuştur (Göküş vd., 2013: 34).

1944’ten iki binli yıllara kadar muhtarlık yönetimi ile ilgili herhangi bir kayda değeri gelişme ve düzenleme gerçekleşmemiştir. İki binli yıllardan sonra dünyada artan yerelleşme eğilimi ve yaşanan dönüşüm Türkiye’de de meydana gelmeye başlamıştır. Bu kapsamda halka en yakın olan yerel yönetim birimleri tarafından hizmetlerin sunulması anlayışı kabul görmüş ve bu anlayışa uygun olarak belediyeler, il özel idareleri ve mahalli idari birlikleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak, yerel yönetim reformu olarak adlandırılan bu yasal düzenlemelerde halka en yakın birim olan mahalle yönetimleri göz ardı edilmiştir. Ayrıca, mahalle yönetiminin seçimle belirlenmesi yerel yönetim birimi olduğunu düşündürse de merkezi yönetimin aracı bir kurumu niteliğindedir. Buradan halka en yakın birim olarak nitelendirilen mahalle yönetimlerinin statüsünün de oldukça karmaşık olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Mahalle yönetimi ile ilgili yasal düzenlemelerde zaman içerisinde değışiklikler yapılmasına hatta yerel yönetim reformu kapsamında 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunda mahalle yönetimlerine yer verilmesine rağmen beklenen adımlar atıl(a)mamıştır. Oysaki mahalle yönetimleri birçok açıdan oldukça önemlidir. Birincisi, köklü ve çok yönlü bir kurumdur. İkincisi, halka en yakın yönetim birimidir. Üçüncüsü, mahalle halkı ile kurumlar arasında köprü görevi görmektedir. Dördüncüsü, muhtarlar da o mahallenin bir parçası oldukları için mahallenin ya da mahalle halkının sorunlarını kendi sorunu gibi görerek çözmeye çalışmaktadır. Beşincisi, Türkiye’de hala mahalle kültürü önemli bir yere sahip olduğu için mahalle halkı sorunlarını kendi seçtiği ve samimi ve sıcak ilişkiler kurabildiği muhtara iletmek istemektedir.

Devletin üst politika-strateji dokümanları incelendiğinde, mahalle muhtarlıklarına ilişkin politika tedbirlerinin Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; “*mahalle muhtarlıklarının, gelişen yerleşim düzeni içinde işlevi artırılacak, dönüşümlü olarak belediye meclislerine üye olmaları sağlanacaktır*” (Kalkınma Bakanlığı, 2000: 199) tedbiri ile mahalli idarelerin iyileştirilmesi bölümünde yer aldığı görülmektedir. Sonraki planlarda ise, herhangi bir şekilde mahalle muhtarlığına ilişkin ifade yer verilmemiştir.

2012 yılında çıkarılan ve 2014 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediye sınırları içerisinde yer alan belde belediyeleri kapatılarak mahalleye, köyler ise statüleri değiştirilerek mahalleye dönüştürülmüştür. Bu kanun öncesinde mahalle sayısı 19.122 iken kanun sonrasında bugün bu sayı 32.006 olmuştur.¹ Mahalle sayısında yaşanan artış ve Türkiye’de değişen yerel yönetim anlayışı gereğince mahalle yönetimlerinin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında da mahalle yönetimlerinin yeniden yapılandırılması için hangi adımların atılması gerektiği Isparta il merkezinde bulunan mahalle muhtarları ile yapılan derinlemesine görüşme tekniği neticesinde gerçekleştirilen analiz ile açıklanmaya çalışılmıştır.

2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MAHALLE YÖNETİMİNİN GELİŞİMİ

Mahalle yönetimi, Türk toplumunun siyasi, sosyal ve idari ihtiyaçlarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve Osmanlı Devleti’nden gelen özellikleriyle Türkiye Cumhuriyeti’ne aktarılan çok yönlü bir kurumdur (Güneş, 2009: 114). Mahalleler, Osmanlı Devleti’nde şehri meydana getiren birimlerin başında gelmektedir. Herhangi bir yere inme, yerleşme manasına gelen hâlel-hulul kelime kökünden türetilmiş olan mahalle, sürekli ya da geçici olarak meydana gelen küçük yerleşim yerleridir (Yel ve Küçükbaşçı, 2003: 323). Osmanlı kent yönetiminde, vakıflar ve loncalarla birlikte mahalleler beledi örgütlenmenin temel unsurlarını oluşturmaktaydı (Alada, 2008: 1).

Osmanlı idaresinde mahalle; camileri, pazarları ve hamamları ile toplumsal bir birliği oluşturmaktadır (Eryılmaz, 1997: 200). Mahallenin yönetiminden imamlar sorumluydu ve padişah beratıyla göreve atanmaktaydılar. İmamlar, şeriatı bilen, şeriatın gereklerinin uygulanmasında topluluğa yol gösteren kişilerdir. Bu nedenle mahalle halkı, bilgisi ve saygınlığıyla tanıdıkları imamların muhtar olarak atanmasını talep edebilmekteydi. İmamlardan memnun olmadıklarında ise, görevden alınmasını isteme ve sonuçlarını alma imkânları da bulunmaktaydı (Alada, 2008: 2).

Osmanlı Devleti’nde mahalleler köyler ile benzer özellikler taşımaktadır. Osmanlı idaresindeki mahalle ve köyün en dikkat çekici benzerlikleri, kapalı bir özellikte topluluk oluşturmuş olmalarıdır. Köylerde ve mahallelerde aynı dilden ve din gruplarından bireyler bir araya gelmişlerdir. Resmi bilgilerde yer alan kayıtlara göre mahalleler ve köyler, isimlerinden ayrı olarak orada yaşayanların diniyle de belirlenmiştir (Şahin ve Işık, 2011: 224). Osmanlı Devleti’nde şehirlerin en küçük idari birimini teşkil eden mahallelerde, farklı din gruplarının ayrı mahallelerde yaşaması mevcut bir kural değildir (Bayartan, 2005: 94-95). Zaten Osmanlı mahallesinin önemli özelliklerinden birisi de mahallelerin sınıf ve statü farkı olmadan oluşturulmasıdır. Yerleşim planı oluşturulurken de, sınıf ayrımının yapılmaması, toplumsal ilişkilerin daha kuvvetli ve daimi olmasına katkı sağlamıştır (Ortaylı, 2000: 106-107).

Mahallede toplumsal merkez, cami veya mescit olarak görülmektedir. Mahalleli, camiye sürekli gittiği için, mahalleliye genellikle cemaat denilmiştir. Bu nedenle imamlar mahallenin temsilcisi konumunda olmuşlardır. Bir kişi için camiye sürekli olarak gelip gitme mahalleli için, komşuları açısından güvenilir olup olmadığının belirleyicisi olmuştur. Herhangi bir olay karşısında bireyin durumu için mahalle imamı ve komşularının tanıklığı oldukça önemlidir. Osmanlı mahallelerinde, en önemli kurumlardan biri “avarız akçası vakfı”dır. Mahallede yaşayanların iş birliğiyle giderlerinin ödenmesi için kurulmuş bir kaynak durumundadır. Toplanan para mahalledeki bina sayısına bölünerek, müşterek harcamalar kullanılmaktaydı. Birikmiş paraların bir kısmının

¹ Detaylı bilgi için bakınız: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>, 01.06.2018.

ihtiyacı olanlara borç olarak verilmesi ise toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın olduğunu göstermektedir (Ergenç, 1984: 73-76). Grldėėi gibi Osmanlı'da mahalle, otokontrol sistemiyle mahalleli geleceği üzerinde söz sahibi olan ya da olaylara müdahale eden topluluk özelliği taşımaktadır. Toplanılacak vergilerin tespiti, hizmetlerin ulaştırılması gibi birçok konuda önemli rol oynamışlardır (Düzbakar, 2003: 107).

1826 yılında Yeniçeri Ocağının kaldırılmasıyla, şehirlerin otokontrollerinin sağlanması bir boşluk ortaya çıkmıştır. Bununla beraber İstanbul'a kırsaldan gelen nüfus sayısında artış görülmüş ve düzensizliklere yol açmıştır (Eryılmaz, 1997: 202). Ayrıca, mali ve mülki görevlerin daha iyi yerine getirilmesi için yeni bir düzenlemeye ihtiyaç olmuştur (şahin ve Işık, 2011: 226). Bu nedenle Türkiye'de muhtarlık ilk defa 1829 yılında "Bilad'ı Selase" olarak adlandırılan İstanbul, Üsküdar ve Eyüp mahallelerinde kurulmuştur. 1833 yılından sonra ise, İstanbul dışında ilk kez Kastamonu Sancağı'nda kurulmuş ve bu tarihten sonra muhtarlık yaygınlaşmıştır. Halk ile hkmet ilişkilerinin daha düzgün olabilmesi için İslam mahallelerinde evvel (birinci) ve sani (ikinci) adında iki muhtar seçilmiştir. (adarcı, 1970: 409-410). Bundaki temel amaç, yönetimin tek kişinin çevresinde toplanmasına engel olmaya çalışılmasıdır (Eryılmaz, 1997: 204).

1856 Islahat Fermanı ve Tanzimat ile birlikte Osmanlı mahalle yönetiminde hızlı bir değişim süreci başlamıştır. Islahat Fermanı ile İstanbul'da kısa bir süre belediyecilik deneyimi yaşanmıştır. Tanzimat Döneminde de Avrupa'yla yakın ilişkilerle ve ekonomik dönüşümlerin katkısıyla beraber kentsel yapılar değişmeye başlamıştır (şahin ve Işık, 2011: 226). 1864 yılında ıkarılan Vilayet Nizamnamesi ile kasaba ve şehirlerdeki en az elli hanelik yerleşme birimi mahalle olarak kabul edilmiş ve her mahalle bir köy hükmünde kabul edilmiştir. Bütün köy ve mahallelerde iki muhtar seçilmiş ancak yirmi haneden az ise tek muhtar seçilmiştir. Bu nizamnameye göre: "*Muhtarlar, köylerde asayiş ve vergi tahsil işlerinde, hkmet icra organı olarak vazife grecekleler; suyolu, eşme, mektep ve cami gibi binaların onarımı ve bakımı hizmetlerini yrteceklerdi.*" Ayrıca bekçi ve korucu gibi köy zabıtası olarak görev yapanların idaresini de muhtarlar yapmaktadır (şahin ve Işık, 2011: 227).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte mahalle yönetiminde yenilikler meydana gelmiştir. 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile mahalle, ilk kez kısıtlı bir şekilde de olsa kendi adına hukuken tanımlanabilmiştir. Kanunun 8. maddesinde "bir belediye sınırları içinde mahalleler ihdası, ilgası, birleştirilmesi belediye meclisinin ve mahalli idare heyetinin kararına ve valinin onayına" bırakılmıştır (Alada, 2008: 4). Mahalle Muhtarlıkları, İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı ile kaldırılmış olmalarına rağmen hükümetin onayıyla görevlerini yürütmüşlerdir (Eryılmaz, 1997: 212). 1934 yılında çıkarılan 2295 sayılı Kanunla mahalle yönetiminin hukuki varlığına son verilmiş ve ağdaş belediyeciliğin olduğu yerlerde muhtarlık gibi geleneksel kurumlara ihtiyaç duyulmayacağı vurgulanmıştır (Alada, 2008: 5). Ancak 1944 yılında 4541 sayılı "şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun" ile mahalle yönetimi yeniden kurulmuştur.

Mahalle yönetiminin ana düzenleyicisi olan 4541 sayılı yasa 1944-1960 yılları arasındaki seçim dönemlerinde birçok müdahalelere maruz kalmıştır. Mevzuat 1963'te değişikliğe uğramış, 1982 yılında ise yeniden düzenlenmiştir (Alada, 2008: 6). Aşağıdaki tabloda da mahalle yönetiminin gelişim süreci kısaca özetlenmiştir.

Tablo 1. Mahalle Yönetiminin Gelişim Süreci (Ana Hatlarıyla)

DÖNEMLER	AÇIKLAMA	ORGANLAR
1829-1864	Muhtarlığın Kurulma/Kurumsallaşma Süreci Muhtarlık 1829'da İstanbul'da 1833'te taşrada kuruldu. Bu dönemde çeşitli ferman ve düzenlemelerle muhtarlıklar oluşturulmaya çalışıldı.	- muhtar-ı evvel - muhtar-ı sani - yardımcı görevde imam
1864-1913	Mahalle Muhtarlığı: Köye kıyasla bir yerel yönetim birimi. 1864 ve 1871 Nizamnameleri ile köy muhtarlığı yetki, görev ve organları bakımından bir yerel yönetim birimi haline geldi. Mahalleler köylere kıyas edildi.	- muhtar - ihtiyar meclisi
1913-1933	Mahalle Muhtarlığı Hukuken Kaldırıldı. 1913 tarihli yasayla yasallığını kaybeden mahalle muhtarlığı hükümetlerin izniyle fiili olarak varlığını devam ettirdi.	
1933-1944	Mahalle Muhtarlığı Kesin Olarak Kaldırıldı. Muhtarlıklara ait görevler belediyeye, jandarmaya, polise, mahalle halkına, bekçilere vs. bırakıldı.	
1944 ve sonrası	Mahalle Muhtarlığı Yeniden Kuruldu. Muhtar: merkezi yönetime yönelik kimi görevleri yapmakla yükümlü bir personel.	- mahalle muhtarı - ihtiyar heyeti

Kaynak: Arıkboğa, 1999: 109

2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanununun Mahalle *Yönetimi* başlıklı 9. maddesinde mahalle yönetimine ilişkin bazı yenilikler getirilmiştir. Katılım ve belediye ile kurumsal destekleyici ilişkilerin gelişimi yönünde adımlar atılmıştır. Ancak 9. maddede belediyeden mahalleye destek sağlanması konusunda zorunluluk olmaması ve yapılması gereken yardımların bütçeye uygun görülmemesi sebebiyle yapılmamasına neden olabilir. Ayrıca yasanın 24. maddesinde ihtisas komisyonlarına oy hakkı olmaksızın muhtarların katılıp görüş bildirebileceği, 76. maddede ise Kent Konseylerine muhtar temsilcilerinin katılımı düzenlemiştir (Alada, 2008: 7-8).

Mahalle yönetiminin geçmişten günümüze gelişimi incelendiğinde 1980'lerden sonra kapsamlı bir düzenleme yapılmadığı, sadece 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile birkaç hususta değişiklik gerçekleştirildiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

3. MAHALLE YÖNETİMİ İLE İLGİLİ ISPARTA İLİ ÖZELİNDE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Mahalle yönetimi ile ilgili olarak birçok çalışma yapılmış ve bu çalışmalarda mahalle farklı boyutlarıyla ele alınarak farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu çalışmalar doğrultusunda mahalle; kentsel özellik taşıyan bir yerleşim yeri içerisinde, mahallede yaşayanlar arasında samimi ilişkilerin olduğu, topluluğun sınıf ve statü tarafından biçimlenmediği, yönetimin bu topluluğa ulaşabildiği kendine özgü bir topluluktur. Sosyolojik anlamda bir kurum olan mahallenin zaman içerisinde kendine özgü literatürü, ilişkileri, hukuku, örgütlenmesi ve deyimleri oluşmuştur (Kavruk, 2004: 109).

Yerel yönetim reformunun eksik ayağı olarak düşünülen mahalle yönetimi ile ilgili olarak bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olup olmadığı Isparta ili özelinde yapılan bu araştırma kapsamında ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma Isparta ili merkezindeki tüm mahalleleri kapsamaktadır. Isparta ili merkezinde 44 adet mahalle bulunmakta ancak 40 adet mahalle muhtarına ulaşılmıştır. 4 adet mahalle muhtarı ile görüşülememiştir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Önceden hazırlanmış sorular mahalle muhtarlarına yüz yüze görüşme tekniği ile sorulmuştur. Görüşmeler Nisan-Mayıs 2017 tarihleri arasında yapılmış ve 20-60 dakika arasında sürmüştür. Çalışmada muhtarların sorulara verdiği cevapların bazen alıntılama bazen de evet/hayır şeklinde oransal olarak verilmesi tercih edilmiştir.

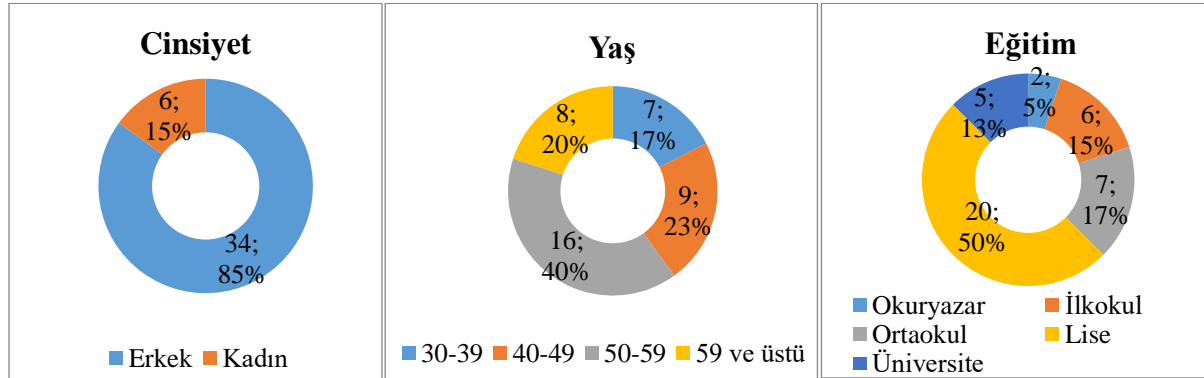
Böylece elde edilen bulgular yorumlanmış ve mevcut durum ve yeni bir yasal düzenlemenin gerekli olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında öncelikle mahalle muhtarlarına cinsiyet, yaş, eğitim, muhtarlık yaptığı mahallede kaç yıldır oturduğu ve ne kadar süre muhtarlık yaptığına ilişkin demografik sorular sorulmuştur. Sonrasında ise araştırmanın temel sorusu olan “Türkiye’de mahalle yönetimi ile ilgili yeni bir yasal düzenleme gerekli mi?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda muhtarların görevleri, maaşı, muhtarlık görevinin avantajları ve dezavantajları, mahallenin sorunları ve iletim ve çözüm şekilleri, mahalle halkı ile ilişkiler, belediye ile ilişkiler, ihtiyar heyetiyle ilişkiler, mahalle ile ilgili alınan kararlara katılım, muhtarlık süresi, mahalle yönetiminin bütçesi ile ilgili sorular sorulmuştur.

3.2. Mahalle Muhtarlarına Ait Demografik Bilgiler

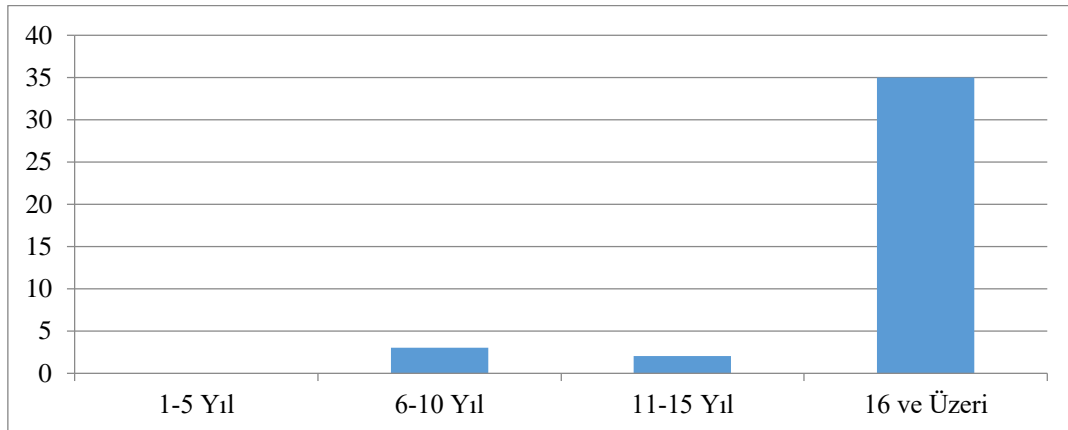
Araştırmaya katılan mahalle muhtarlarının %85’i erkek, %15’i kadındır. Mahalle yönetimlerinde de erkeklerin kadınlardan daha fazla yer aldığı görülmektedir. Mahalle muhtarlarının yaş aralığına bakıldığında; 30-39 yaş aralığında 7 (%17), 40-49 yaş aralığında 9 (%23), 50-59 yaş aralığında 16 (%40) ve 59 ve üstü 8 (%20) kişi bulunmaktadır. Toplamda %60 oranında 50 yaş ve üstü bir muhtar profili bulunmaktadır. Eğitim durumları değerlendirildiğinde ise; %13’ünün üniversite mezunu, %50’sinin lise mezunu, %17’sinin ortaokul mezunu, %15’inin ilkokul mezunu ve %5’inin de sadece okuryazar olduğu görülmektedir.

Grafik 1. Mahalle Muhtarlarının Demografik Bilgileri

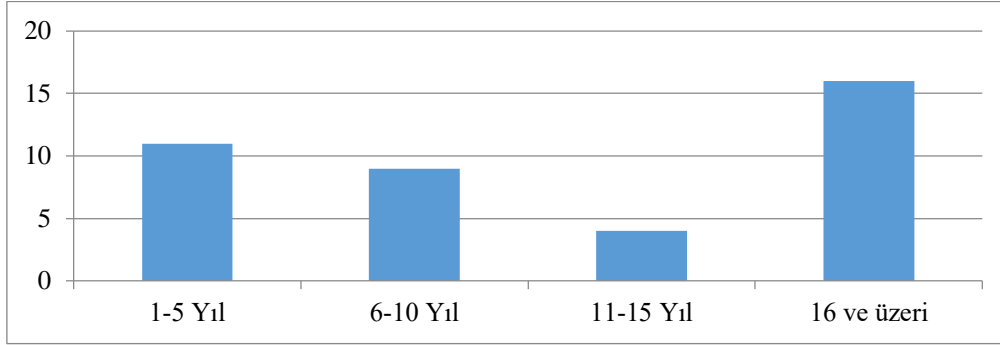
Mahalle muhtarlarının Isparta’daki ikamet sürelerine bakıldığında %87,5 gibi yüksek bir oranda muhtarların 16 yıldan fazla bir süredir Isparta’da ikamet ettiği görülmektedir. Isparta’daki seçmenin, Ispartalı veya uzun zaman burada yaşayarak Isparta halkıyla kaynaşmış birini muhtar olarak mahallelerinde görmek istedikleri söylenebilir.

Grafik 2. Mahalle Muhtarlarının İkamet Süreleri

Muhtarlık yapma sürelerine bakıldığında 1-5 yıl görev yapan 11, 6-10 yıl görev yapan 9, 11-15 yıl görev yapan 4, 16 ve üzeri yıl görev yapan 16 muhtar bulunmaktadır. Beş yılın altında görev yapan muhtarların oranı %27,5 iken beş yıl üstünde görev yapan muhtarların oranı %72,5'tur. Mahalle halkının daha önce muhtarlık yapmış birini tekrar seçme eğiliminde olduğu söylenebilir.

Grafik 3. Muhtarlık Yapma Süreleri

Yaş, eğitim, cinsiyet, ikamet süreleri ve muhtarlık yapma süreleri incelendiğinde mahalle muhtarlarının çoğunluğunun erkek, 50 yaş ve üstü, lise mezunu ve uzun yıllardır Isparta'da ikamet ettiği görülmektedir. Buradan hareketle mahalle halkının muhtarlarda belli bir tecrübe ve olgunluk aradığı ve muhtar seçerken muhtar adayının okumuş ve bilgi-birikimli bir kişi olmasına dikkat ettiği söylenebilir.

3.3. Mahalle Muhtarlarının Görevleri ve Etkinliği

Muhtarlık kurumu Türk idari sistemi içinde tarihsel derinliği bulunan önemli bir birimdir. En küçük yerleşim birimi olan mahallede seçimle işbaşına gelen kişiler muhtarlık görevini yapmaktadır. Muhtar; *“mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlü olan”* kişidir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 9. Madde). Muhtarlık halka en yakın olan birim, muhtar ise halka en yakın kişidir.

1994 yılında 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun, bu Kanun çerçevesinde çıkarılan tüzük ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile mahalle muhtarlıkları düzenlenmiştir. 1984 yılında çıkarılan 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ve Şehir ve Kasabalardaki Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları Tüzüğü çerçevesinde de mahalle muhtarı ve ihtiyar heyeti seçimi yapılmaktadır. Mahalle muhtarı ve ihtiyar heyeti üyeleri 5 yıl süre ile görev yapmaktadırlar. 2972 sayılı Kanunun 31. maddesinde ve Şehir ve Kasabalardaki Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları Tüzüğü'nde mahalle muhtarlığı ve ihtiyar meclisi üyeliğine adaylık ve seçimi yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre; mahalle seçim çevresidir, mahalle muhtarlığı ve mahalle ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde adaylık usulü yoktur ve siyasi partiler aday gösteremezler. En az 6 aydan beri o mahallede oturmak koşuluyla 18 yaşını doldurmuş² her Türk vatandaşı, seçilmesine engel bir durum bulunmadığı takdirde ve okuryazar olmak koşulu ile muhtar ya da ihtiyar heyeti üyeliğine seçilebilmektedir (Erdagöz, 2015: 61-74).

Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetlerine belirtilen yasal düzenlemeler ile birçok görev ve yetki verilmiştir. Nüfus, askerlik, vergi, adli işlemler, ölüm, hayvancılık, seçim, eğitim, kadastro ve tapu, güvenlik, sağlık, sosyal yardım, belge hazırlama ve tebligat gibi pek çok görev verilmiştir (4541 sayılı

² Bu fıkrada yer alan “yirmi beş” ibaresi 13/3/2018 tarihli ve 7102 sayılı Kanunun 23. maddesi ile “on sekiz” olarak değiştirilmiştir.

Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun, 3. Madde). Ayrıca muhtara; mahalle halkı ile ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini arttırmak, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkileri yürütmek ve işbirliği yapmak, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak gibi görevler de verilmiştir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 9. Madde). Görüldüğü üzere mahalle muhtarlarının nüfus, askerlik, seçim, sağlık, tebligat, güvenlik ve belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla aracılık gibi konularda daha fazla görevi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında hem görev paylaşımında en çok sorumluluğun muhtara verildiği hem de mahalle muhtarlığının genel yönetimin işlerini yürüten bir birim olduğu söylenebilir.

Muhtarlar, *mahalle halkı sizden hangi işleri yapmanızı bekliyor?* sorusuna halkın temel ihtiyaçlarını karşılanması için gerekli tüm hizmetler şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde mahalle halkının muhtarlardan isteklerinin daha çok mahallenin fiziki altyapısı ve sosyal tesisler bağlamında yoğunlaştığı görülmektedir. Aslında bu istekler belediyelerin görev alanına girmektedir. Muhtarların bunları yapmak için ne yetki ve görevi ne de bütçesi bulunmaktadır. Peki, mahalle halkı neden bu istekleri için muhtara başvurmaktadır? Bu sorunun iki cevabı olabilir. Birincisi, mahalle halkı bu hizmetlerin belediyelerin sorumluluğunda olduğunu bilmemekte ve bundan dolayı bunların yapılmasını muhtardan istemektedir. Bu seçenek pek geçerli görünmemektedir. İkincisi ise, mahalle halkı bu isteklerinin muhatabının belediye olduğunu bilmekte fakat kendi mahalle muhtarını belediye ile kendisi arasında aracı olarak görmektedir. Bundan dolayı kendisini temsil eden muhtardan talep etmektedir. Böylece daha geniş bir kamuoyu oluşmaktadır. Ayrıca mahalle halkı her isteği için belediyeye gidip yetkili kişileri bulamayabilir. Zaten bu hem zaman alan hem de masraflı bir eylemdir. Muhtarın direkt belediye başkanı ile görüşebilme imkânı daha kolay olduğundan, bunu bilen mahalle halkı muhtar üzerinde baskı kurarak isteğinin bir an önce yapılmasını sağlamayı amaçlayabilir.

Muhtarların görevleri yeterli midir? sorusuna mahalle muhtarlarının %55'lik bir kısmı evet cevabını vermiştir. Bu konuda ortak bir uzlaşma olmadığı görülmektedir. Muhtarların yarısından fazlası yasal düzenlemelerle kendilerine verilen görevi yeterli bulmaktadır. Kendilerine verilen görevleri yetersiz olduğunu düşünenlerden 1. Mahalle Muhtarı (MM),³ alınan kararlara anlık müdahale edemediğinden şikâyetçi olmuştur. Bu konuda gerek belediyelerin gerekse mülki amirliklerinin muhtarlarla daha çok iletişim kurması ve katılımcı bir karar mekanizması oluşturulması gerekmektedir. 2. MM, bütçesinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Muhtarlıkların tüzel kişilikleri olmadığı için bütçeleri bulunmamaktadır. Muhtarlıklar icracı bir kurum değildir. Yatırımlar yerel yönetimler ve merkezi idare tarafından yapılmaktadır. 8. MM, belediye meclis üyelerinin olduğu her yerde kendilerinin de olması gerektiğini düşünmektedir. Bu isteğin muhtarlık görevleriyle bir ilişkisi bulunmamaktadır. 16. MM, ciddiye alınmadığını daha fazla görev almak istediğini belirtmektedir.

Hayır cevabını veren mahalle muhtarları özellikle görev ve yetki konusunda kısıtlı olduklarından ve görev ve bütçe yetersizliğinden şikâyet etmektedirler. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda mahalle yönetimleri belediyeler ile ilişkilendirilmiştir. Belediye Kanununda, "*belediye kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır*" denilmektedir. Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda "*Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlar*" denilmektedir. Fiiliyatta bu ne kadar gerçekleşmektedir? Gerçekleşmiyorsa niçin gerçekleşmemektedir? Görüşülen mahalle muhtarları belediyelerin gerekli yardım ve desteği sağlama konusunda bazen yetersiz bazen de geç kaldıklarını ifade etmiştir. Bu konuda daha ayrıntılı bir çalışma yapılabilir. Öte yandan bu konudaki diğer eleştirilere bakıldığında mahalle muhtarının yetkisinin artırılması demek mali anlamda da belli bir bütçe ayrılması anlamına gelmektedir. Bu da mahalle muhtarlığına tüzel kişilik verilip verilmemesi tartışmalarını beraberinde getirmektedir.

³ Mahalle muhtarları 1-40 arası kodlanarak verilmiştir.

Mahalle muhtarlığının daha etkin çalışabilmesi için mahallelerin nüfus yoğunluğu ve hane sayısı açısından bir düzenleme yapılması önemlidir. 300 kişiye hizmet veren bir muhtar ile 40.000 kişiye hizmet veren bir muhtarın aynı performansı gösterebilmesi oldukça zor görünmektedir (Kavruk, 2004: 256). Şimdiye kadar bu konuya ilişkin somut bir adım atılmamıştır. Ancak muhtarların görevlerini daha etkin şekilde yerine getirebilmeleri amacıyla İçişleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı tarafından Muhtar Bilgi Sistemi (www.muhtar.gov.tr) oluşturulmuştur. Bu sistem üzerinden muhtarlar kamu kurum ve kuruluşlarına talep, öneri ve şikâyetlerini elektronik ortamda ileterek takip edebilmektedirler. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen bu sistem ile talep, öneri ve şikâyetler ilgili valilik ve belediyelere iletilmektedir. Valilik alt birimlerini ilgilendiren konular ilgili il müdürlüklerine, belediyeleri ilgilendiren konular ise belediyelerin alt birimlerine yönlendirme yapılmadan ulaştırılmakta ve sistem üzerinden süreç takip edilmektedir.

Türkiye Muhtarlar Derneği resmi internet sayfasına (www.muhtarlar.org.tr) bakıldığında da muhtarların hükümetten talepleri görülmektedir. Mahalle muhtarlarının ifadelerinde dikkat çeken en önemli husus, daha fazla yetki ve görevden ziyade yönetimde daha etkin bir konumda olmayı istemeleridir.

3.4. Muhtarlık Görevinin Avantajlı ve Dezavantajlı Yönleriyle Değerlendirilmesi

Mahalle muhtarları; seçimle işbaşına gelen, Anayasadaki “diğer kamu görevlileri” sıfatına sahip ve devlet memurları kanununa göre işlem gören mahalledeki bazı hizmetleri yerine getiren bir “personel”dir (Arıkboğa, 1998: 163). Buradan hareketle mahalle muhtarlığının yönetsel kimliğinde belirsizlikler olduğu söylenebilir (Kavruk, 2004: 257).

Her görevin olduğu gibi muhtarlık görevinin de avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Bunda görevi yapan muhtarlara verilmiş olan görev, yetki ve sorumlulukların yanı sıra muhtarların kişisel özellikleri etkili olmaktadır. *Muhtarlık görevinin avantajları nelerdir?* sorusunda muhtarlar, çoğunlukla toplumda kendilerine prestij kazandırdığı üzerinde durmuşlardır. 6. MM, 11. MM, 23. MM, ve 38. MM mesleğini bir prestij meselesi olarak görmekteyken, 24. MM tam tersi avantajının olmadığını önemli olanın hizmet sunmak olduğunu belirtmektedir. Yine 12. MM, 13. MM ve 18. MM, üst amirlere ulaşmanın muhtarlık görevinin en avantajlı yanı olduğunu düşünmektedir. 33. MM ise, diğerlerinden farklı olarak maaşın bir avantaj olduğunu söylemektedir. Bu cevaplar muhtarlık görevinin prestij, belli makamlara daha kolay ulaşma, maaş ve insanlara yardım etmek gibi avantajları olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda muhtarların bu nedenlerle muhtar olmak istedikleri söylenebilir.

Tarihsel süreçten itibaren mahalleler toplumun yapıtaşı olarak görülmüştür. Mahalle; insanların bir arada yaşadıkları, toplumsal kimliklerini oluşturdukları, samimi ilişkiler kurabildiği, devlet-halk arasındaki birtakım yönetim ilişkilerinin kurulmasının sağlandığı, demokratik ilkelerin pratiğinin yapılabildiği toplumsal ve idari anlamda en çekirdek yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle sosyolojik açıdan aile toplumun temeli iken idari açıdan mahalle toplumun temelidir (Erdagöz, 2015: 59-92). Mahalle muhtarlarına *mahalle yönetimlerini toplumun temeli olarak görüyor musunuz?* sorusu sorulduğunda da hepsi toplumun temeli olarak gördüklerini ve mahalle halkına en yakın kişi olduklarını ifade etmişlerdir.

Muhtarın maaşı yeterli midir? sorusuna muhtarların büyük çoğunluğu (%92,5) evet cevabını vermiştir. Sadece 3 muhtar maaşlarının yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bunun nedeni muhtar maaşlarıyla ilgili olarak son dönemde yapılan değişiklik olabilir. Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile köy ve mahalle muhtarlarının gelirlerinde artış yapılmıştır. Ayrıca Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Kanunu ile de muhtar ödenekleri yeniden düzenlenmiştir.

Muhtar, muhtarlık yaptığı mahalle halkınca mahalledeki sorunlardan sorumlu tutulan kişi olduğu için bazı olumsuz durumlarla karşılaşabilmektedirler. *Muhtarlık görevinin dezavantajları*

nelerdir? sorusu muhtarlar tarafından farklı şekillerde cevaplanmıştır. 37. MM ve 28. MM şimdiye kadar hiçbir dezavantaj görmediklerini belirtmişlerdir. 19. MM, mahallenin eğitim seviyesinin düşük olması durumunda kendini ifade etmekte zorlandığını söylemiştir. 22. MM, 24 saat görev başında olmanın dezavantaj olduğunu söylemiştir. 23. MM, belediyenin hizmeti geciktirdiği durumlarda halkın mahallenin sorumlusu olarak muhtarı gördüğü için mağdur olmanın dezavantaj olduğunu söylerken, 25. MM, az bütçeyle çok kesime hitap edememekten şikâyetçi olup bunu dezavantaj olarak görmektedir. Görüldüğü üzere halkın talepleri zaman zaman muhtarın görev ve yetkilerini aşsa da muhtar, elinden geleni yapmak ve sorunları çözmekle kendini yükümlü hissetmektedir. Muhtarlar, halkın isteklerine cevap veremedikleri durumlarda mağduriyet hissetmektedirler.

Bazı muhtarlar muhtarlık görevinin sabır ve cesaret gerektirdiği üzerinde durarak giderek prestiji azalan bir görev olduğunu ifade etmişlerdir. Önceden, mahallede bir sıkıntı olduğunda polisten önce muhtarların olaya müdahale ettiği, günümüzde ise muhtarların toplumda yetkinlik kaybettiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca, hizmet sunumunda yaşanan sorunlardan dolayı muhtarların sorumlu tutulması muhtarın mahalle halkıyla ya da belediye ile kuracağı iletişimi asgari seviyeye indirilebilir.

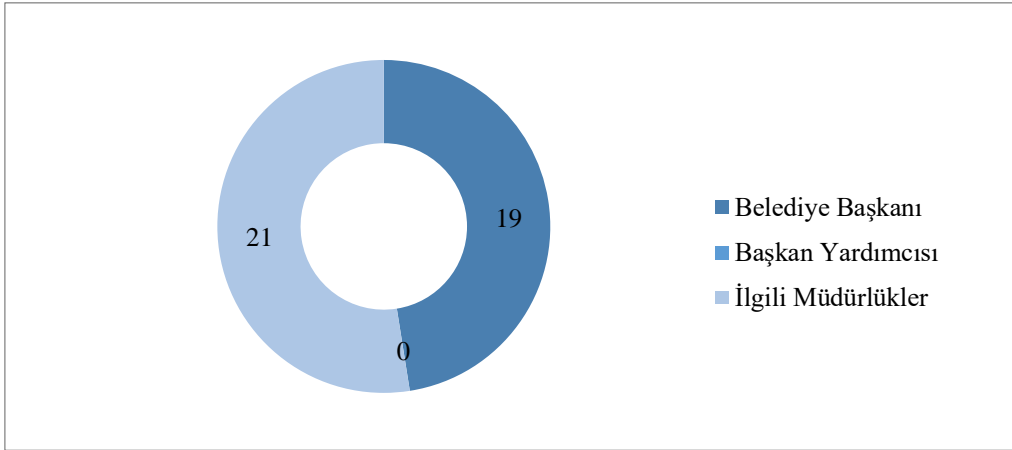
3.5. Mahalle Muhtarı-Belediye İlişkileri

Mahalle muhtarları ile belediye ilişkileri 5393 sayılı Belediye Kanununda düzenlenmiştir. Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde sorumlu kılınmıştır (5393 sayılı Belediye Kanunu, 9. Madde). Mahalle muhtarları kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılma ve görüş belirtme yetkisine sahiptir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 24. Madde).

Muhtarlar *belediye ile ilişkileriniz nasıl?* sorusuna farklı cevaplar vermişlerdir. 40 muhtardan 26'sı belediye ile ilişkilerinin iyi, 11'i orta ve 3'ü de kötü düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Genel olarak bakıldığında Isparta ili merkezinde belediye ile muhtarlıklar arasında iyi ilişkiler kurulduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak, belediyenin hizmetleri hiç ya da istenilen zamanda yerine getirmemesi ilişkilerin kötüye gitmesine neden olmaktadır. Belediye başkanları, mahalle muhtarları ile iyi ilişkiler kurmalı ve onlarla sürekli görüşmelidir. Çünkü muhtarlar, kendi mahallelerinin sorunlarını en iyi bilen ve mahalle halkını en iyi tanıyan kişilerdir. Ayrıca, belediye başkanının başarılı olması için muhtarlarla sürekli ve tarafsız bir diyalog kurması oldukça önemlidir.

Mahallenin bir sorunu olduğunda kime iletiyorsunuz? sorusuna muhtarlar bir sorunla karşılaştıklarında bunu çözebilmek için bazen belediye başkanına bazen de ilgili müdürlüklere başvurduklarını belirtmişlerdir (Grafik 4). Bu durum muhtarların sorun hangi birim ile ilgili ise oraya sorunlarını iletmediklerini göstermektedir. Burada dikkat çeken husus, muhtarların bir sorunu olduğunda belediye başkan yardımcısına hiç başvurmamalarıdır. Bunun en önemli nedeni belediye başkan yardımcısına sorun iletildiğinde bu sorunun başkan yardımcısı tarafından çözülemeyeceğini düşünmeleridir. Gerçekten Türkiye'de belediyelerde kurumsallaşma tam olarak sağlanamamıştır. Hala belediye başkanları yönettikleri yerin tek sorumlusu olarak görülmekte ve belediye başkanları da bu durumdan rahatsızlık duymamaktadır. Çünkü bir sonraki seçimde seçilmesi gereken kişi belediye başkanı olduğu için, kolay kolay yetki devri yapmamaktadırlar. Bu nedenle mahalle muhtarları belediye başkanını çözüm makamı olarak görmekte ve yaşadıkları birçok sorunu da bu makamla ilişkilendirmektedirler. Ayrıca muhtarlık görevinin avantajları nelerdir? sorusuna verdikleri cevaplar ile birlikte düşünüldüğünde, muhtarlar prestijlerini korumak için başkan yardımcılarını muhatap olmak yerine, en üst makam olan belediye başkanı ile diyalog içerisinde olmayı isteyebilmektedirler.

Grafik 4. Muhtarların Sorun İlettiği Kişiler

Belediye başkanı sizinle iletişime geçiyor mu? sorusuna mahalle muhtarlarının %60'ı evet cevabını vermiştir. Mahalle muhtarlarının %40' ise, kendileriyle iletişime geçilmediğini, geilse bile belli talepler doğrultusunda irtibata geçtiklerini belirtmişlerdir. Yerel yönetimlerde yönetim ve yerellik kavramları ön plana çıkmaya başlamıştır. Birçok belediyede de bu kavramları uygulamaya koymuştur. Bir mahallenin sorunlarını en iyi bilen kişi orada yaşayan kişilerdir. Ve bu kişiler kendilerine seçimle bir temsilci olarak “muhtar” sıfatıyla bir kişi seçmektedirler. Bundan dolayı belediye başkanlarının halka daha yakın olan bu seçilmiş kişilerle daha çok iletişim kurması, bir araya gelerek toplantılar yapması, karar mekanizmalarında daha çok yer vermeleri gerekmektedir. Aksi takdirde yerel halkın ne gibi istekleri olduğunu belirleyemeyebilirler. Bu kişisel ilişkilerden daha önemlisi, muhtarlar mahalle temsilcisi olarak belediyenin karar alma süreçlerine katılabilmelidirler. Belediye başkanları ayda bir kez veya belirli aralıklarla muhtarlarla toplanabilir. Hatta yönetim doğrultusunda halkın da katılımıyla mahalleye yapılan ya da yapılacak olan yatırımlar hakkında bilgilendirmeler yapılabilir. Bu önerinin mahalle ve nüfus yoğunluğu fazla olan yerlerde geekleştirilebilmesi zor olabilir. Ancak, mahalle muhtarları ile belediye ilişkileri yerel demokrasi açısından büyük önem taşımaktadır.

Muhtarların belediye ile ilişkilerinde aynı veya farklı partiden olmanın etkisi oluyor mu? sorusuna muhtarların %80'i belediye başkanları ile aynı partiden olup olmadıklarının belediye ile olan ilişkilerinde önemli olmadığını belirtmiştir. Ancak bazı muhtarlar belediye başkanıyla aynı partiden oldukları için bunu bir sorun olarak görmeyebilirler. Bu nedenle derinlemesine bir araştırma yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Muhtarlar ve belediye başkanlarının vazifelerini yerine getirirken siyasi görüşün etkili olmaması yani partizanlıktan uzak durulması oldukça önemlidir.

Belediyenin mahallenizle ilgili aldığı bir karara katılabiliyor musunuz? sorusuna muhtarların %85'i evet cevabını vermiştir. Muhtarlar, mahallesinde yapılacak işler konusunda bilgi isteyebilmekte ve bu bilgileri ihtiyar heyeti ve mahalle halkı ile paylaşarak, halkın da dikkatini çekmesini sağlayabilmektedir. Verilen cevaplar neticesinde muhtarların belediyenin mahalleleriyle ilgili aldığı bir karara katıldığını göstermektedir. Muhtarların mahallede yapılacak çalışmalardan haberdar olmaması ciddi sorunlar ortaya çıkarabilir. Örneğin, mahallede yapılan bir çalışma ile ilgili mahalle halkı muhtardan bilgi almak istediğinde, muhtarın açıklamama yapamaması onu zor durumda bırakabilir.

Çalışma kapsamında sorulan sorular neticesinde muhtarların belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve belediye bürokratları ile kolaylıkla ilişi kurabildikleri ortaya çıkmaktadır. Ancak bireysel olarak kurulan ilişkilerden ziyade muhtarlar mahalle temsilcisi sıfatı ile belediyenin řu karar alma süreçlerine katılabilmelidirler (yereldemokrasi.net):

1. Belediye meclisi toplantıları,

2. İhtisas komisyonlarına katılma,
3. Belediyelerin stratejik plan hazırlıklarına paydaş olarak katılma,
4. Kent Konseyi genel kurulu ile çalışma gruplarına katılma,
5. Mahalledeki gönüllü kuruluşlarla işbirliği yaparak belediye ile birlikte projeler yürütme.

Belediyeler oluşturdukları katılımcı uygulamalar vasıtasıyla mahalle yönetimlerini karar alma süreçlerine dâhil etmektedirler. Bursa Nilüfer Belediyesi halkın katılımını arttırmak amacıyla *Mahalle Komiteleri* kurmuştur. Bu yöntemde halkın karar alma süreçlerine katılımının sadece belirli dönemlerde kullanılması yerine sürekli kullanılması amaçlanarak mahalle komiteleri tüm mahallelerde seçimle oluşturulmuştur. Katılımda eşitliğin sağlanması amacıyla mahallelere seçimler öncesinde bilgi verilmektedir. Komiteler, muhtarın başkanlığında 2 başkan yardımcısı ve bir yazman ile Mahalle Komitesini Nilüfer Kent Konseyi'nde temsil edecek bir üyeden oluşmaktadır. Komite toplantılarına üç kez üst üste gelmeyen üyenin üyeliği sona ermektedir. Mahalle Komitelerinde kararlar 2/3 oy oranıyla verilmektedir. Temsilde eşitliğin sağlanabilmesi amacıyla seçimlerde 1/3 oranında kadın kotası ve 1/3 oranında gençlik kotası aranmaktadır. Kadın ve genç aday bulunmaması durumunda ise üyelik boş bırakılmaktadır (www.nilufer.bel.tr).

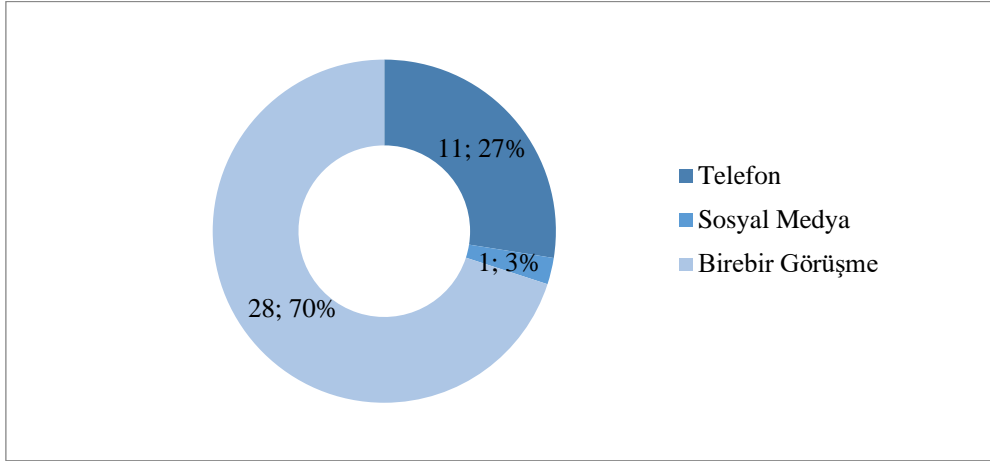
anakkale Belediyesi ise katılımcı bütçe uygulamasını başlatmıştır. Bu modelin ana bileşenleri muhtarlar, belediye, kent konseyi ve vatandaşlardır. "Bütemi Biliyorum, Hesabını Soruyorum" sloganıyla, katılımcı bütçe tekniğinin tanıtımı mahalle toplantıları aracılığıyla yapılmış, yaklaşık 10.000 haneye konuyla ilgili broşür dağıtılmıştır. Sonrasında ise vatandaşların bütçeden beklentilerini ve bu konudaki görüşlerini anlamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda muhtarlar ile birlikte mahalle toplantıları düzenlenmiş ve yöneticiler ile vatandaşlar bir araya gelmiştir (Akay, 2016: 34). Bu ve benzeri uygulamalar mahalle yönetiminin işlevselliğini artırabilir.

3.6. Mahalle Muhtarı-Mahalle Halkı İlişkileri

Türkiye'de mahalle yönetimine mahalle halkının katılımını sağlayan herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Zaten mahalle yönetiminin karar almayı gerektiren görevleri de bulunmamaktadır. Köy yönetimi kamu tüzel kişiliği olan bir yerel yönetim birimi olduğu için bu yönden daha avantajlı görünmemektedir (Kavruk, 2004: 252).

Mahalle halkı ile nasıl iletişim kuruyorsunuz? sorusuna mahalle muhtarlarının %70'i birebir görüşme, %27'si telefon ve %3'ü sosyal medya şeklinde cevap vermişlerdir. Muhtarların birebir görüşme yoluyla mahalle halkıyla iletişim kurmaları, mahallerinde aktif olduklarını ve mahalle halkı ile iletişimlerinin iyi olduğunu göstermektedir. Ancak yoğun nüfuslu bir mahalle göz önünde bulundurulduğunda muhtarın, mahalle sakinleri ile telefon veya birebir görüşme yöntemleriyle ilişki kurması oldukça zor olacaktır. Muhtara dilediği zaman sorunlarını iletmeyen mahalle sakinleri bu durumdan şikâyet etmeye başlayacaktır. Bu nedenle muhtarlar ile mahalle halkı arasında muhtarın görevlerini yerine getirmede aksaklığa neden olmayacak ama aynı zamanda da tüm mahalle sakinlerinin dilediği şekilde ve istediği zamanda sorunlarını dile getirmelerine olanak sağlayan bir yöntem geliştirilmesi gerekmektedir.

Grafik 5. Mahalle Muhtarları ile Mahalle Halkı Arasında İletişim Kurma Şekilleri

Burada dikkat çeken husus sosyal medya araçlarının neredeyse hiç kullanılmamasıdır. Günümüz çağı dijital çağ olarak nitelendirilmektedir. Dijital dünyada ve muhtarların %13'nün üniversite mezunu %51'nin lise mezunu olduğu bir yerde bu oran oldukça düşük kalmaktadır. Sosyal medya kullanımı bu konuda önemli bir yöntem olabilir. Günümüzde genç, yaşlı hemen herkes sosyal medya hesabına sahip birer internet kullanıcısıdır. Mahalle kapsamında oluşturulacak bir sosyal medya hesabı, muhtarın yöneticiliği dâhilinde tüm mahalle sakinlerinin paylaşımlarına açık olarak etkin bir şekilde kullanılabilir. Bu durumda mahalle halkı ile muhtar daha hızlı bir şekilde görüş alışverişinde bulunulabilir ve mahallede hangi konularda sorun yaşandığı daha kısa sürede saptanarak çözümler üretilebilir.

Mahallenin ve mahalle halkının sorunlarını biliyor musunuz? sorusunu muhtarların büyük çoğunluğu (%92,5) çok iyi bildiğini belirterek cevaplamıştır. Yerleşme gereğince daha önemli birimler haline gelen mahallelerde muhtarlar, mahallenin sorunlarını ve ihtiyaçlarını bilmeli, yetkileri çerçevesinde sorunları çözmeli, yetkisini aşan durumlarda ise gerekli birimlere giderek sorunları iletmelidir. Mahalle halkı, muhtarın mahalle sorunlarından haberdar olmasını ve ilgilenmesini beklemektedir. Bu durumda muhtar, sadece verilen görevi yapan bir memurun pasif rolünü üstlenir gibi görünmemeli; halkın içinde olmalı ve aktif bir tutum sergilemelidir. Mevcut sorunları gerek mahallenin cami, park, meydan gibi sosyal ortamlarında mahalle sakinleriyle görüşerek gerekse sosyal medya araçları aracılığıyla saptamalı ve gereğini yapmalıdır.

Muhtarlara ait bir muhtarlık bürosunun belediye tarafından tahsis edilmemesi durumunda da muhtarlar sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu durumda muhtar resmi işleri ya evinde ya da işyerinde yürütmesinden dolayı (Bal vd., 2012: 32) mahalle halkı ile arasında kopukluk olabilmektedir. Örneğin, erkek berberi veya kıraathane sahibi bir muhtarın işyerinde işlerini yürütmesi kadınların muhtara erişimini güçleştirmektedir.

3.7. Mahalle Muhtarı-İhtiyar Heyeti İlişkileri

İhtiyar heyeti, mahallenin işlerinin yürütülmesinde muhtara yardımcı olan bir kuruldur. Danışma organı olarak da nitelendirilebilen ihtiyar heyetine en çok oyu alan dört asıl üye ve dört yedek üye seçilmektedir. Mahalleye verilen görevlerin bazılarını muhtar ile ihtiyar heyetinin birlikte yapması gerekmektedir. Bazı görevleri ise muhtar ya da ihtiyar heyeti üyelerinden birisinin yapması yeterlidir (Kavruk, 2004: 198; 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun, 2. Madde).

İhtiyar heyetiyle ilişkileriniz nasıl? sorusuna 35 muhtar (%87,5) iyi olduğu, 5 muhtar (%12,5) da kötü olduğu şeklinde cevap vermiştir. Muhtar ile ihtiyar heyeti arasındaki ilişkilerin kötü olması mahalle yönetimi açısından olumsuz bir durumdur. Ancak mahalle yönetiminde görev dağılımı dikkate alındığında yetki ve görevler muhtara verildiği için çok ciddi sıkıntılar ortaya çıkmayabilir. Bu tür sorunların aşılabilmesi için ihtiyar heyetine de bazı sorumluluklar verilebilir.

İhtiyar heyetinin daha etkin olabilmesi için neler yapılabilir? sorusuna mahalle muhtarları farklı cevaplar vermişlerdir. Ancak ihtiyar heyeti üyelerine maaş ödenmesi hususunda bir uzlaşma olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla etkin olmamasının sebebini maaş alamamalarına bağlamaktadırlar. İhtiyar heyeti ile ilgili sorulan sorular çerçevesinde bu organ ile ilgili yeni bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda mahalle halkı ile olan iletişimin daha iyi sağlanabilmesi için ihtiyar heyeti üyelerinin içerisinde genç, kadın, engelli bireyler gibi toplumun her kesiminden insanlar yer almalıdır. Buna ilişkin bir düzenleme yapılabilir.

3.8. Mahalle Yönetimlerinin Geleceği

Çalışma kapsamında mahalle yönetimlerinin yeniden yapılandırılırken dikkat edilmesi gereken bazı hususlara ilişkin sorular da sorulmuştur. *Üç dönemden fazla muhtarlık yapılmalı mıdır?* sorusuna muhtarların %65'i hayır cevabını vermiştir. Tüm dünyada seçimle iş başına gelenlerin görev sürelerini kısıtlama düşüncesi yaygındır. İster cumhurbaşkanlığı, başbakanlık, milletvekilliği gibi merkezi görevler, isterse belediye başkanlığı ve muhtarlık gibi yerel görevler söz konusu olsun. Ancak insanlar bu tür kısıtlamaları desteklemelerine rağmen o aşamaya gelindiğinde bu fikirlerinden vazgeçebilmektedirler. Nitekim muhtarların kaç yıldır muhtarlık yaptığını bakıldığında bu tezi destekleyen bir sonuca ulaşılabilmektedir. 3 dönemden fazla muhtarlık yapan kişi sayısı 16'dır. Bu soruya ise 3 dönemden fazla da muhtarlık yapılabilirsin diyen kişi sayısı 14'dür.

Bal ve diğ. (2012: 38) tarafından Isparta ili merkezinde muhtarların sosyal-ekonomik özellikleri ve mahalle-kentsel sorunlara yaklaşımlarını araştırmak amacıyla yapılan çalışmada da muhtarların büyük çoğunluğu tekrar aday olabileceklerini ifade etmişlerdir. Aday olmayı düşünmeyenler ise maaşın az olmasından ve göreve olan saygının azalmasından şikâyetçi olmuşlardır. Arıkboğa ise (1999: 123), muhtar için mahallesini tanımanın önemli olduğu üzerinde durarak tanımanın -nüfusa göre değişmekle birlikte- iki-üç yılı içinde tamamlanabileceğini bu nedenle de bir muhtarın en az iki dönem muhtarlık yapmasının yerinde olacağını belirtmiştir. Üç dönemden fazla muhtarlık yapanların ise, muhtarlığı garanti bir görev olarak görebileceği ve hizmetleri yerine getirmede aksaklık yaşanabileceği üzerinde durmuştur.

Mahalle yönetiminin tüzel kişiliği olmalı mıdır? sorusuna muhtarların %77,5'i evet demiştir. Bu doğrultuda *mahalle yönetiminin kendine ait bir bütçesi olmalı mıdır?* sorusuna, da muhtarların %77,5'i evet demiştir. Mahalle yönetimlerinin tüzel kişiliğe haiz olması kendi bütçesine sahip olacağı anlamına geldiği için muhtarlar iki soruya da aynı cevabı vermişlerdir. Hayır, cevabını veren muhtarlar tüzel kişilikleri olmadan da etkin hizmet sunabileceklerini düşündükleri için bu cevabı vermişlerdir.

Mahalle muhtarları ve ihtiyar heyetleri yaptığı hizmet karşılığında harç almaktadır. Hangi işlerden ne miktar harç alınacağı il idare kurulunda kararlaştırılmaktadır. Harç gelirleri muhtara aittir ve muhtarlık bürosu ihtiyaçlarını buradan karşılamaktadır (4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun, 20. ve 21. Madde). *Harç gelirleri yeterli midir?* sorusunu muhtarların yarısı yetersiz olduğunu, diğer yarısı da yeterli olduğunu belirterek cevaplamışlardır. Burada fikir ayrılığı söz konusudur. Bunun iki sebebi olduğu söylenebilir. Birincisi, birçok işlemin e-devlet üzerinden yapılması olabilir. E-devlet uygulamalarıyla birçok evrak sistem üzerinden görüntülenebilmekte ve çıktısı alınabilmektedir. İkincisi ise, bazı muhtarlar kendi işyerini muhtarlık bürosu gibi kullanıyor ya da belediye bir büro temin etmiş olabilir. Anlaşılacağı üzere mali açıdan da mahalle yönetimi ile ilgili belirsizlikler söz konusudur.

Son olarak muhtarlara *mahalle yönetimleri kaldırılmalı mı?* sorusu sorulmuştur. Bu soruya muhtarların hepsi hayır cevabını vermiştir. Bu konu ile ilgili olarak muhtarların öne çıkan görüşleri řu şekilde özetlenebilir:

- 1. MM; yeni oluşturulacak birimlerin muhtarlar kadar etkili ve verimli olamayacağı görüşünü savunmuştur.
- 2. MM; muhtarların halkla iç içe olduğunu, belediyede kurulan bir birimin uzaktan aktif olamayacağını söylemiştir.
- 16. MM; mahalle halkının sorunlarını çözen ilk basamak oldukları için kaldırılmaması gerektiğini söylemiştir.
- 24. MM; eğer kaldırılırsa belediyenin ayrı bir birim kuracağını ve bunun belediyelere ayrı bir yük olacağını söylemiştir. Bu yüzden kaldırılmaması gerektiğini savunmaktadır.
- 27. MM; bunun bir söylenti olduğunu çünkü muhtarlıkların kaldırılmasının mümkün olmadığını ve halkın içerisinde birer sözcü olduklarını söylemiştir.
- 36. MM; muhtar yerine atanmış bir devlet memurunun gelmesi durumunda muhtar gibi etkili ve aktif olamayacağını ve muhtarın daha aktif ve mahalle halkına daha yakın olmasından dolayı kaldırılmaması gerektiğini belirtmiştir.

Muhtarların hayır demesinin temel sebebi muhtarlık yerine kurulacak yeni bir birimin mahalle halkı ile ilişkisinin zayıf olacağını düşünceleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, birçok muhtara göre, mahalle yönetimlerinin kaldırılması demek yerel demokrasinin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Arıkoğa (1999: 125) tarafından yapılan çalışmada da muhtar yerine istihdam edilecek memurun mahallenin sorunlarını bilemeyeceği ve onların isteklerine göre hareket etmeyeceği belirtilmiştir. Diğer yandan muhtarlar kendi görevinin, prestij ve geçimini sağladığı işin lağvedilmesini istemeyebilirler. Bu nedenle muhtarların bu soruya objektif cevap verememeleri de mümkündür.

Toplumun temeli olarak görülen mahalle yönetimlerinin kaldırılması mahalle halkı ile yönetim arasındaki mesafeyi arttıracaktır. Özellikle 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediye sınırlarında bulunan tüm köylerin mahalleye dönüşmesi sonucunda bu mahallelerde muhtarlıkların kaldırılması mahalle halkı ile yönetim arasındaki mesafeyi daha da arttıracaktır. Bu nedenle de mahalle yönetimlerinin kaldırılması ciddi sıkıntıları beraberinde getirecektir. Ancak icracı olmayan, bütçesi olmayan, görev ve sorumlulukları kısıtlı olan bir kurumun nasıl etkin olarak çalışabileceği önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde birçok insan muhtarlığa gitmemekte hatta kendi mahalle muhtarının kim olduğunu bilmeyenler bulunmaktadır. Ayrıca, muhtarlıkların yaptığı işlemlerin pek çoğu e-devlet işlemleriyle ve gerek yerel yönetimler gerekse de merkezi bürokrasi uygulamalarıyla yapılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı da bu konu ile ilgili yeni bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

4. SONUÇ VE DEğERLENDİRME

Mahalle yönetimi, hem köklü bir geçmişe sahip hem de halka en yakın birim olmasına rağmen bugün işlevselliği tartışılan bir birim haline gelmiştir. Özellikle yönetim alanında yaşanan değişim ve dönüşüme mahalle yönetimlerinin ayak uyduramaması bu neticeyi ortaya çıkarılmıştır. Çalışma kapsamında sorulan sorular ile mahalle yönetimi ile ilgili yeni bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olup olmadığı, var ise hangi konularda değişiklik yapılması gerektiği saptanmaya çalışılmıştır. Yasalarda yapılacak farklı düzenlemelerin aksine yeni bir yasal düzenleme yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bütüncül bir anlayış ile mahalle yönetimleri ile ilgili belirsizlikler ve sorunlar çözüme kavuşturulabilir.

Çalışma kapsamında yapılan araştırma neticesinde edinilen bilgilerden de yola çıkarak yeni yasal düzenlemede üzerinde durulması gereken bazı önemli hususlar bulunmaktadır. Birincisi, mahalle yönetimine tüzel kişilik verilmesi ya da işlevsel hale getirecek yeni görev ve yetkilerin verilmesidir. Mahalle yönetiminin tüzel kişiliğe kavuşturulması yönetsel ve mali açıdan bazı sorunlar ortaya

ıkarabilir. Yeni bir yönetim kademesi ortaya çıkması yönetsel açıdan, bütçe verilmesi de mali açıdan sıkıntılar doğurabileceği düşüncesi ile verilmek istenmeyebilir. Zira bir yerde birden fazla tüzel kişiliğin olması çok başlılığa ve kaynak israfına sebebiyet verebilir.

Peki, gerçekten mahalle yönetiminin tüzel kişiliği olmalı mıdır? Geçmişten günümüze mahalle yönetimi incelendiğinde hem tüzel kişilik verilmemiş olmasından dolayı sıkıntılar ortaya çıktığı, hem de yaşanan gelişmeler ve yapılan yasal düzenlemeler ile de mahalle yönetiminin işlevsiz hale geldiği söylenebilir. Son yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde bakıldığında ölçek ekonomisinden yararlanılmaya, yani kaynak israfının önüne geçilmeye dikkat edildiği görülmektedir. Bilhassa 6360 sayılı Kanunun genel gerekçesinde bu durum vurgulanmıştır. Bu anlayış neticesinde mahalle yönetimlerine tüzel kişilik verilmeyebilir. Ancak işlevsel hale getirilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği açıktır.

Mahalle muhtarlarına verilen görevlerin pek çoğunun e-devlet sisteminden, yerel yönetim birimleri ya da merkezi yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesi nedeniyle mahalle yönetimlerinin yetki, görev ve sorumlulukları yeniden düzenlenmelidir. Örneğin, 2016 yılında mahalle bekçiliğine geri dönmüştür. İçişleri Bakanlığı, emniyet hizmetleri sınıfında istihdam edilen mahalle bekçileri ile mahalle muhtarları işbirliği içerisinde çalışabilir. Böylece, mahalle halkı kendini daha fazla güvende hissedebilir. 9 yıl aradan sonra mahalle bekçiliğine geri dönməsi mahalle yönetiminin de önemini ortaya koymaktadır. Bu işbirliği sağlama görevi mahalle yönetimini daha işlevsel hale getirebilir.

İkincisi, mahalle yönetiminin belediyelerde temsilinin ve karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanmasıdır. Mahalle muhtarlarının belediye meclislerinde temsil edilmesi için düzenleme yapılabilir. Ancak mahalle sayısı fazla olan belediyelerde meclis yoğunluğu olacağından muhtarların mecliste temsili için oransal bir düzenlemeye ihtiyaç olacaktır. Örneğin, belediye meclis üye sayısının 1/10'u oranında muhtar temsilci olarak seçilebilir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da mahalle muhtarlarının dönüşümlü olarak belediye meclislerine üye olmaları gerektiğine yer verilmiştir. En azından mahalle muhtarı kendi mahallesini ve mahalle sakinlerini ilgilendiren konularda karar alma süreçlerine katılabileceği ve kendisinin ve mahalle halkının görüşlerini iletebileceği bir mekanizma geliştirilmelidir.

Üçüncüsü, muhtarın statüsü, görevleri, yetkileri ve gelirlerinin yeniden düzenlenmesi ve ihtiyar heyetinin adının deđiřmesi⁴ ve danışma meclisi haline getirilmesi gerekmektedir. Muhtarlar 657 sayılı kanuna tabi olmalarına rağmen memurun özlük haklarından faydalanamamakta ve muhtarlık binası, ısınma, su, elektrik ve kırtasiye gibi harcamalarını karşılayacak ödenekleri bulunmamaktadır. Ayrıca, muhtarların belediyeye bağlı birimler haline getirilip getirilmemesi gerektiği işlevsellik açısından tartışılabilir. İhtiyar heyeti ise, mahalle meclisi ya da mahalle temsilcileri şeklinde adlandırılabilir. Mahalle yönetimi denildiğinde ilk akla muhtar gelmektedir. İhtiyar heyetinin ne iş yaptığı, kaç kişiden oluştuğu ve kimler olduğu mahalle halkı tarafından pek bilinmemektedir. Bu nedenle ihtiyar heyetinin görevleri ve muhtar ile ilişkileri yeniden düzenlenmelidir.

Dördüncü olarak, muhtarlara ve ihtiyar heyeti üyelerine eğitim verilmesi gerekmektedir. Türkiye Belediyeler Birliği bu konuda hizmet içi eğitim verebilir. Özellikle internet okuryazarlığı konusunda eğitim verilerek mahalle yönetimi ile mahalle sakinleri-belediye-kamu kurumları arasında daha hızlı ve kolay bir iletişim kurulması sağlanmalıdır. Bu çerçevede Muhtarlık Bilgi Sisteminin geliştirilmesi de gerekmektedir. Sistem muhtarların ilgili birimlere hızlı ve kolay ulaşmasını sağlamakta ancak her zaman sonuç almalarını sağlayamamaktadır. Çünkü ilgili kurumlar “talebiniz en kısa sürede değerlendirilecektir” şeklinde cevaplar ileterek sorunun çözümünü belirsiz bırakabilmektedirler.

⁴ İhtiyar kelimesi çoğunlukla “yaşlı” veya “eski” anlamlarında kullanıldığı için bu tanımlama farklı algılanabilmektedir. Oysaki ihtiyar kelimesi “seçme” anlamına da gelmektedir (www.tdk.gov.tr).

Uygulamada bazı belediyeler mevcut bilgi sistemi dışında da muhtarlar için ayrı bir sistem kurmuşlardır. Burada parçalı bir politika uygulama süreci ortaya çıkmaktadır. Mevcut sistem geliştirilerek belediyelerin bu sistemi daha etkin kullanması sağlanabilir. Yeni oluşturulacak olan dijital sistemde belediyelere bağlı Ulaşım Koordinasyon Merkezi ve Alt Yapı Koordinasyon Merkezi gibi önemli birimlerden edinilen bilgiler eř zamanda muhtarlara iletilebilir. Böylece mahalle muhtarları mahallesinde olup bitenlerden haberdar olabilir ve mahalle halkını bilgilendirebilir. Çalışma kapsamında yapılan araştırma neticesinde muhtarların prestijlerini korumak için başkan yardımcıları ile muhatap olmak yerine, en üst makam olan belediye başkanı ile diyalog içerisinde olmayı tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Oluşturulacak dijital sistem belediye başkanlarının zaman kaybını da azaltabilir.

Beşinci olarak muhtarın ilişki kurduğu kişi ve kurumlarla iletişiminin güçlendirilmesi gerekmektedir. Hem belediye ve kamu kuruluşları ile hem de ihtiyar heyeti ve mahalle halkı ile etkileşim içerisinde olmalıdır. Böylece sorunların tespitinde ve çözümlerinde daha etkin rol oynayabilirler. Büyük şehirlerde bu durum oldukça güç gibi görünmekle beraber Bursa'da Nilüfer Belediyesinin *Mahalle Komiteleri* uygulaması diğer belediyeler tarafından da kullanılarak yaygınlaştırılabilir. Veyahut belediye başkanları düzenli periyodlarla mahalle muhtarları toplantıları yapabilir. Aynı zamanda yine ilgili müdürlüklerde sadece muhtarların sorunlarıyla ilgili *çözüm masası* oluşturulup sorunların kısa sürede çözülmesi sağlanabilir. Bu ve benzeri uygulamalar ile oluşturulacak dijital sistem, iletişimin güçlendirmesinde etkili olabilir.

Çalışma kapsamında yapılan araştırma neticesinde mahalle muhtarları ile belediye ilişkilerini belirleyen en önemli faktör, hizmetlerin istenilen sürede yerine getirilememesi yani zaman uyuşmazlığıdır. Bir mahallenin sorunu olduğunda bu sorunun giderilmesi para ve zaman gerektirmektedir. Muhtarların sabırsız davranması ve hemen yapılmasını istemesi uyuşmazlığa sebep olmaktadır. Aynı şekilde belediye başkanları da seçmenin oyunu tekrar alabilmek için bazı hizmetlerin yapımını seçime yakın zamanlara kadar erteleyebilmektedir. Burada her iki taraf da popülistlikten uzak, objektif, hizmet ve vatandaş odaklı olmalıdır. Her ne kadar muhtarlarla yapılan görüşme sonucunda, muhtarlık görevinin en güçlü yanının mahalle halkı ile kurumlar arasında etkin ilişkiler kurmak olduğu hatta bu nedenle muhtarlık kurumunun kaldırılmaması gerektiği ortaya çıksa da uygulamada böyle sıkıntılarla karşılaşılabilmektedir.

Altıncı olarak, mahalle yönetimi ile ilgili olarak düzenleme yapılırken mahallerinin nüfusunun ve yerleşim alanının da dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü mahalle sakinlerinin sayısı arttıka muhtar ve mahalle halkı arasındaki etkileşim azalmaktadır. Bir yandan e-devlet uygulamaları bu sorunun çözümünde etkili olurken bir yandan da ilişkileri zayıflatabilmektedir.

Mahalle yönetimi ile ilgili yapılan bu tespitler küreselleşme ve yerelleşmenin getirdiği bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Eskiden mahalle halkı ile il yönetimi arasında bir nevi aracı rolünde olan muhtarlar gerek teknolojik gelişmeler, gerek iletişim imkânlarının yaygınlaşması ve gerekse de yerel yönetimlerde artan yönetişim anlayışı gereği aracı bir kişi veya organa gerek kalmadığından devre dışı kalmışlardır. Ancak Türkiye'de mahalle yönetimleri hala önemli görölmektedir. Bilhassa Cumhurbaşkanı tarafından düzenli olarak gerçekleştirilen muhtarlar toplantıları ve muhtarlar ile ilgili söylemleri bunun kanıtıdır. Çok kısa bir süre içerisinde 45 adet "muhtarlar toplantısı" düzenlenmiş ve demokrasinin çekirdeği oldukları ve Türkiye'nin her konuda muhtarlara ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır. Daha öncede belirtildiği üzere 2016 yılında ise, mahalle bekçiliği geri dönmüştür. Bu gelişmeler mahalle yönetimlerini daha önemli ve güncel hale getirmekte ve yeni bir düzenleme yapılacağına dair ipucu vermektedir. 6360 sayılı Kanun ile mahalle sayısında meydana gelen büyük artış ve uygulamada yaşanan sıkıntılar ise bunun hem bir ihtiyaç hem de zorunluluk olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKAY, H. (2016). *Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Süreçler*, Türkiye Avrupa Vakfı, İstanbul.
- ALADA, A. B. (2008). “Kentsel Yönetime Katılımda Mahalle”, *Yerel Yönetimlere Katılım*, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını. Bülten: 64, 1-11, <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/inceleme-27.pdf>, 09.04.2018.
- ARIKBOĞA, E. (1998). “Yerel Yönetimler, Katılım ve Mahalle Muhtarlığı”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ARIKBOĞA, E. (1999). “Yerel Yönetim Açısından Mahalle Muhtarlığına Bir Bakış”, *ağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:8, Sayı:3, 103-125.
- BAL, H., AYGÜL, H., UYSAL, M. T. ve OĞUZ, Z. N. (2012). “Muhtarların Sosyal-Ekonomik Özellikleri ve Mahalle-Kentsel Sorunlara Yaklaşımları (Isparta Örneği)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:17, Sayı:2, 38-39.
- BAYARTAN, M. (2005). “Osmanlı Şehrinde Bir İdari Birim: Mahalle”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, Sayı:13, 93-107.
- ÇADIRCI, M. (1970). “Türkiye’de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine Bir İnceleme”, *Belleten Dergisi*, Cilt:34, Sayı:135, 409-420.
- DÜZBAKAR, Ö. (2003). “Osmanlı Döneminde Mahalle ve İşlevleri”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:4, Sayı:5, 97-108.
- ERDAGÖZ, Ö. (2012). “Mahalle Yönetimi ve Geleceği”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 59-101
- ERGENÇ, Ö. (1984). “Osmanlı Şehrindeki Mahalle’nin İşlev ve Nitelikleri Üzerine”, *Osmanlı Araştırmaları IV*, Editörler: Halil İnalçık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- ERYILMAZ, B. (1997). *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması*, Birleşik Yayıncılık, İstanbul.
- GÖKÜŞ, M., BAYRAKÇI, E. ve ALPTÜRKER, H. (2013). “Mahalle Yönetimi ve Mahalle Muhtarlarının Vatandaşlar Tarafından Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Sayı:2, 31-45.
- GÜNEŞ, Y. (2009). “Mahalle Yönetimi”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:465, 113-131.
- Kalkınma Bakanlığı (2000). “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005”, Ankara, www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/3405/oik657.pdf, 09.04.2018.
- Muhtarlar ve Haklarımız El Kitabı, “Muhtar-Belediye İlişkileri”, <http://yereldemokrasi.net/nasil-mudahil-olabiliriz/muhtarlar-ve-haklarimiz-el-kitabi/bolum-i-kamu-sivil-toplum-isebirliginin-temelleri/muhtar-belediye-iliskileri>, 09.04.2018.
- Nilüfer Belediyesi Resmi İnternet Sitesi, “Mahalle Komiteleri”, [http://www.nilufer.bel.tr/icerik-24-mahalle_komiteleri#PopupGoster\[popup\]/0/](http://www.nilufer.bel.tr/icerik-24-mahalle_komiteleri#PopupGoster[popup]/0/), 09.04.2018.
- ORTAYLI, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- POWER, A. (2004). “Neighbourhood Management and the Future of Urban Areas”, *CASEpaper 77*, Centre for Analysis of Social Exclusion London School of Economics,

http://eprints.lse.ac.uk/6319/1/Neighbourhood_Management_and_the_Future_of_Urban_Areas.pdf, 26.03.2018.

şAHİN, M. ve IşIK, E. (2011). “Osmanlı’dan Cumhuriyete Mahalle Yönetimi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt ?, Sayı:30, 221-230.

YEL, A. M. ve KÜÇÜKAşCI, M. S. (2003). *Mahalle*, TDVİA, Cilt:27, 323-326, Ankara.

2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2972.pdf>, 09.04.2018.

4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4541.pdf>, 09.04.2018.

5393 sayılı Belediye Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, 09.04.2018.